

1804 1943.

VII. 2.

59. évfolyam.

Kolozsvár, 1943. augusztus 1.

8. szám.

MÉHÉSZETI KÖZLÖNY

AZ ERDÉLYRÉSZI MÉHÉSZ-EGYESÜLET HAVONKÉNT MEGJELENŐ HIVATALOS LAPJA

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

KOLOZSVÁR,
Majális-utca 24
Telefon 21-58 sz.

Felölős szerkesztő és kiadó:

TÖRÖK BÁLINT
az EME tb. alelnök-jelöltjára.

A M. K.-t az E. M. E. tagjai
4 Pengő évi tagdíj ellenében
tagsági illetmény fejében
kapják.

A nosema-kór és annak méhészeti jelentősége.

Irta dr. Szabó Albert gazdasági akadémiai r. tanár.

A méhészet nemzetgazdasági jelentősége alig méltatott nálunk és csak a háborús gazdálkodás folytán beálló cukorkorlátozás terelte rá mind jobban a figyelmet; ennek nyomán kezd egyre megbecsültebb és értékesebb részévé válni nemzetgazdaságunknak. Ez a mindjobban felismert jelentősége készítette hivatalos helyeinket arra, hogy a méhészetet felkarolják és a méheseket fenyegető betegségek ellen felvegyék a küzdelmet. Ennek első eredménye az a rendelkezés volt, amelyet a méhek ragadós költésrothadása ellen hoztak. Ez az első lépés kétségtelenül fontos és veszélyességében mindent megelőző betegség tovaterjedése elé akar gátat vetni, illetőleg igyekszik attól mielőbb méheseket megszabadítani.

Azonban korántsem ez az egyetlen feladat, amellyel meg kell küzdeni, hanem számos más méhbetegség is van, amelyek, ha kisebb vagy nagyobb mértékben, de szintén veszélyeztetik méhesünket és évente jelentős károkat okoznak a termelésben. Ezek közé tartozik a nosema-kór is.

Amíg a költésrothadás, mint a fiasítás betegsége az utánpótlást semmisíti meg, addig a *nosema-kór* (másként *nosemosis*) a már kifejlett munkáméheket pusztítja és

azok időelőtti elhullásával a termelésben okoz pótolhatatlan károkat, mert olyan időben pusztítja a munkáméhek hatalmas tömegét, amikor azokra a gyűjtés szempontjából a legnagyobb szükség van.

A nosema-kór előidézője egy *Nosema apis* Zander néven ismert *microsporidium*. Zander, a kiváló német méhész e felfedezése előtt (1907) sem volt ismeretlen ez a baj, amely néha olyan pusztítást vitt végbe a méhek között, hogy sokszor egész vidék méhállománya semmisült meg. A svájci méhészek találóan „Frühjahrschwindsucht“ (tavaszi vész) névvel jelölték meg. A nosema-kórnak a méhészetre gyakorolt komoly hatását és nagy jelentőségét azonban teljességgel csak akkor ismerték fel, amikor Zander felfedezése nyomán tervszerűen meginduló és egy-egy vidék, sőt ország egész méhállományára kiterjedő vizsgálatok eredményeképpen kiderült, hogy általában nagyon elterjedt baj és hogy általa a termelésben okozott kár az első helyen áll.

Hazánkban sajnos a nosema elterjedtségére és hatására, a termelésben jelentkező kár nagyságára vonatkozólag valóságot akárcsak megközelítő adataink sincsenek, de az utóbbi években éppen a vissza-

tért erdélyi részeken e sorok írója által végzett vizsgálatok arra engednek következtetni, hogy nálunk is meglehetősen elterjedt baj és, amennyiben az eddigi vizsgálatokból következtetést szabad levonni, azt lehet mondani, hogy komoly jelentőséggel bír.

A Nosema apis mindenekelőtt az emésztőcső (közelebbről a középbél) lakója, ennek belső falát bevonó hámsejtekben él és szaporodik (lásd az 1. sz. képet).

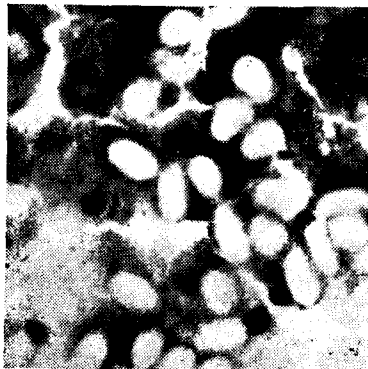

1. kép.

Nosemával fertőzött hámsejtek. Keresztmetszet méh középbeléből. Kb. 600-szoros nagyítás.

A fertőzés nosema-spórákkal történik, amelyek a beteg méhek bélsaróval kerülnek óriási tömegben a külvilágra (lásd a 2. sz. képet). A méhek szívesen nyalogatják fel egymás elszórt bélsarát s így a lehetőség adva van a fertőző anyag felvételére. Az emésztőcsőbe került spórák azután a nekik legalkalmasabb, legkedvezőbb bélrészletben (középbélben) kicsiráznak s az ily módon szabaddá váló ú. n. amöbacsirák bejuraszkodnak a bélsatorna falát bélelő hámsejtekbe és ott gyorsan elszaporodnak (lásd a 3. számú képet). A kórokozóktól eltepert hámsejtek megbetegednek s így nem képesek feladatuknak megfelelni, az emésztési folyamatok-

ban résztvenni, leválnak, elhalnak, helyüket a szervezet újakkal pótolja. A levált, elhalt hámsejtek szétesnek s így belőlük kiszabadulnak a kórokozók, amelyek azután rövidesen alkalmasak lesznek arra, hogy ismét betegítsenek, azaz bejuraszkodjanak az új hámsejtekbe és azokban is elszaporodjanak. Ezzel az említett folyamat ismét előlről kezdődik. Végül a bél hámjának cserélődése már egészen kóros gyorsasággal történik és ennek végső eredménye a beteg méh tel-

2. kép.

A Nosema apis spórái méh béltartalmából. Kb. 1500-szoros nagyítás.

jes kimerülése, majd elhullása lesz. A megbetegedett emésztőcső működési zavara ugyanis kihat az egész szervezetre, valamennyi más szerv működésére is és ennek elkerülhetetlen következménye a szervezet életerejének kimerülése. Mielőtt azonban ez bekövetkezne, a beteg állatok egyrészt a felszaporodó bélsár, másrészt a nosema-spórák ingerlő hatására üríteni kényszerülnek s mindenfelé (kaptár, röpdeszka, itató, stb.) elszórlják bélsarukat, amelyet azután a még egészséges méhek szívesen vesznek fel (3. számú kép).

A nosema-k nemre való különbség nélkül megbetegítik a család minden kifejlett tagját, tehát nem-

csak a munkás méheket, hanem az anyát és a heréket is. A beteg egyedek pedig, előbb vagy utóbb, elhullanak.

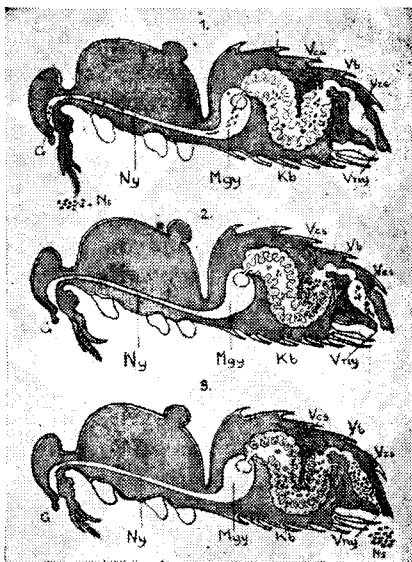
Ha egy családon belül a nosemás fertőzöttség évi átlagos ingadozását vizsgáljuk és grafikusán ábrázoljuk, a görbe csúcspontját májusban találjuk. A téli hónapokban, jobbra a tél elején, alig van fertőzött egyed, a tél vége felé azonban már egyre szaporodik a számuk, tehát emelkedni kezd a görbe, hogy azután márciusban hirtelen lendülettel törjön a májusi csúcspont felé. A májusi tömeges megbetegedést jelző csúcspont után megint gyorsan esik a görbe s rendszerint már augusztusban eléri azt az értéket, ami alig magasabb mint a téli átlag (lásd a 4. számú képet).

Ez gyakorlatilag más szóval azt jelenti, hogy az a család, amelyben a tavaszi hónapokban, főleg májusban, rengeteg nosemás méhet sikerül találni, a nyár folyamán, a beteg állatok elpusztulása révén, szinte teljesen megszabadul a nosemáktól és a télbe csaknem egészen, legalább is látszólag, nosema-mentesen megy. Maga az a körülmény azonban, hogy a családban mindig maradnak vissza fertőzött egyedek, egyben magában hordja a jövő évi nosemajárvány lehetőségét is, mert egynéhány beteg méh a tél vége felé, a kedvező körülmények egyidejű közrejátszásával (hideg tavaszon megkéső tisztulópülés miatt), százait és ezreit fertőzheti a család még egészséges tagjainak.

A család nosemás fertőzöttségének mértékében mutatkozó ez az évi ingadozás természetesen külső jelekben is érvényre jut. Legjellemzőbb tünet a tavaszi kirepülés után meginduló és szokottnál is nagyobb méreteket öltő pusztulása a család munkás méheinek, amely néha olyan arányu lehet, hogy 10–12

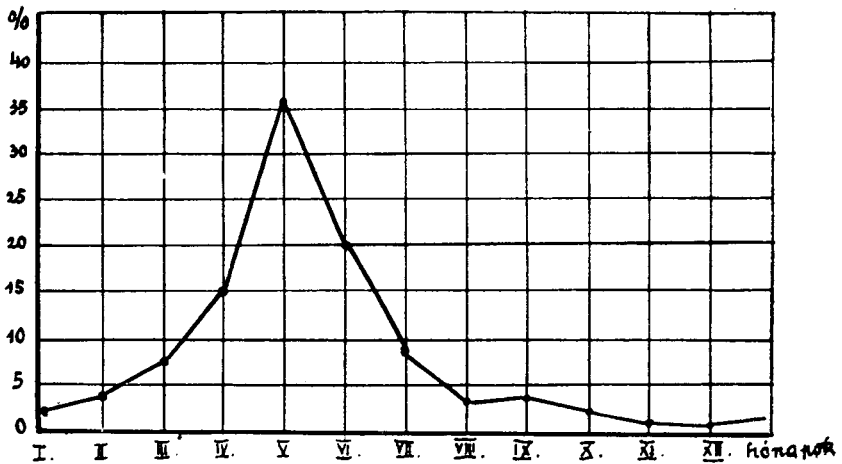
nap alatt a család teljes elnéptelenedését vonhatja maga után.

Ez azonban nem mindig következik be, mert ha a családnak a nosemákkal való fertőzöttsége mindenkor veszélyes is, de nem mindenkor végzetes a családra nézve. Bizonyos egyensúlyi helyzet alakulhat ki ugyanis a család és a nosemák között, amikor a család fertőzöttsége ellenére is egészségesnek látszik, jól gyarapszik, fejlődik, erősödik. Amíg csak ilyen jóindulatú alakjában zajlik le a nosema tavaszi inváziója, addig nincs baj. Ha azonban megbomlik az egyensúlyi helyzet, akkor azután a nosemák túlsúlyra jutva gyorsan szaporodnak el a családban és tömegesen pusztítják a család munkás

3. kép.

A nosema fertőzés menete (vázlatosan Fyg után). 1. A nosema-spórákat a méh felszedi és azok a középbélbe kerülnek. 2. A középbélben a spórákból kibuvó csírák a középbél falába furakodnak, ahol elszaporodnak. 3. A középbél falában termelődött új spórák a leváló hámszövetekkel a középbél üregébe kerülnek, ahonnan a bélsárral a végbélszákon át a kívülágra jutnak. A jelzések magyarázata: G garat, Ny nyelvcső, Mgy mézgyomor, Kb középbél, Vcs vese-csővek, Vb vékonybél, Vzs végbélszák, Vny végbélnyílás, Ns nosema-spórák.

4. kép.

A méhek nosemás fertőzöttségének évi ingadozása. (Eddigi erdélyi tapasztalatok alapján.)

kás tagjait. Ez a rosszindulatú alakja az, amely amilyen kiszámíthatatlanul jön, olyan kiszámíthatatlan károkat is okoz. Szinte napok alatt néptelenedhetik el, sőt semmisülhet meg a család, bár fejlődésének és gyarapodásának minden előfeltétele biztosítva volt.

Ezen az alapon szokás beszélni szórványos és járványos nosemosisról. Amíg az egyensúlyi helyzet megvan a család és a nosemás között, tehát az elhullások száma nem nagy, addig csak szórványosnak minősíthetjük a nosemosist. Ha azonban az egyensúly felborulása következtében a parazita a méhek nagy számát betegíti meg és azok tömegesen hullanak és ez az állapot a család egészségügyi viszonyait is károsan befolyásolja, akkor járványos nosemosisról beszélünk. A betegség lefolyhatik időszűlt alakban, amikor hetek, sőt hónapok alatt megy tönkre a család, vagy pedig hevenyésen, amikor néhány nap alatt semmisül meg.

A nosema-járványok hirtelen robbanásszerű fellángolásának oka, bár régtől fogva foglalkoztatja a szakembereket, mégsem tekinthető tökéletesen tisztázottnak. A legké-

zenfekőbbnek látszik az a feltevés, hogy a család ellenállóképesége hat döntően, legalább is erre enged következtetni az a megfigyelés, hogy nagy nosema-járványok alkalmával is egyes méhészetek, vagy ugyanazon méhészeteken belül bizonyos családok megkímélten maradhatnak a járványtól, jóllehet nosemásaktól fertőzöttek. Mindaz, ami a család működésének harmóniáját megzavarja, megváltoztatja az ellenállóképeség fokát is, ez pedig megbontja nosemosis esetén azt az egyensúlyt, amely a kórokozó és fertőzött család között kialakult. Ilyen, az ellenállóképeséget hátrányosan befolyásoló okok lehetnek: a tartási és táplálkozási viszonyoknak a rendestől és megszokottól való eltérése, fehérje-(virágpör-)hiánya, a szűkös vagy természetellenes táplálás, a tulszűfolttság, a helytelen beteleltetés, az időjárás változásai és az éghajlati viszonyok (nagyobb fokú hőmérsékleti ingadozások), szintúgy azok a külső és belső paraziták (tetvek, rühatkák) légszoptkák, (amőbák), amelyek a nosemásokkal egyidejűleg károsítják a méhek szervezetét.

A felsorolt ellenállóképeség — gyöngítő hatások felismerése és meghatározása, valamint távoltartása vagy kiküszöbölése azonban a legnehezebb feladatok közé tartozik és legtöbbször nem is sikerül s így a nosema-kór járványos fellépésének lehetősége, nosemás családok esetén, mindig Demokles kardjaként lóg a méhész feje fölött. Ennek elhárítása kétféleképpen történhet: 1. *a még egészséges családokat megvédeni a fertőzéstől;* 2. *a már beteg családokat megszabadítani a nose máktól.* Az előbbi kevesebb gondot igényel, csupán elővigyázatosságra van szükség, míg utóbbi fáradságos munkával jár s nagy türelmet kíván.

Mielőtt egyik vagy másik móddal foglalkoznánk, röviden ismertetem azokat a jeleket, amelyekből több-kevesebb bizonyossággal következtetni lehet a család nosemás fertőzöttségére.

Mint arról fentebb már említés történt, a *nosema-kór egyik legjellemzőbb tünete a kora tavaszi hónapokban a család kijáró munkás tagjainak tömeges pusztulása, amelyet általában jól megfigyelhető hasmenés vezet be.* (A kaptár környékén, röpdeszkán és a kaptár belsejében mindenütt elszórt bélsarat találni.) A tavaszi munka általában szépen megindul, de a család egyre fogy, mert a kijáró méhek zöme nem tér vissza a kaptárba, kint elpusztul. Olyan tömeges lehet ez az elhullás, hogy 10—20 nap alatt a család teljesen elnéptelenedhet.

Ha a család kijáró tagjainak ezt a tömeges pusztulását nincs is módjában a méhésznek megfigyelni, fel kell hívja figyelmét a bajra az a tünet, hogy *a majdnem üres kaptárban feltűnően sok a fiasítás.* Ez az *aránytalanság a nép és a költés között elég biztos jelként fogható fel.*

További jól értékesíthető tünet, hogy *a család még elég tetemes virágpor- és mézkészlet mellett is egyre fogy.*

A család kijáró tagjainak tömeges pusztulásánál nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a lehetőséget sem, hogy a gyümölcsfák tavaszi permetezésére használt mérgező anyag felvétele is oka lehet a tömeges elhullásnak. Ilyenkor azonban rendszerint egy-egy méhes valamennyi családjánál észlelhető a pusztulás, míg a nosema-kór esetén egyes családok teljesen megkíméltek maradhatnak a bajtól. Feltevésünk helyes, vagy helytelen voltáról minden esetben meggyőző a *laboratóriumi vizsgálat, ha ennek céljaira, az ilyen vizsgálatra berendezett laboratóriumba, elhullott és élő kijáró méheket küldünk minél nagyobb számban.*

A nosema-kór által okozott veszteség elhárításának legcélravezetőbb módja, az egészséges családok megvédése a fertőzéstől, akkor érhető el legkönnyebben, ha *az új családok vásárlásánál kellő óvatossággal járunk el.* Lehetőleg olyan helyről szerezzünk be új családokat, amelyet magunk is ismerünk és amelyről tudjuk, hogy családjai között a felsoroltakhoz hasonló tünetek mellett pusztulás az utóbbi években nem volt. A méhész személye és szóbeli jótállása sem lehet elegendő garancia, mert a legjobban kezelt méhészetekben is előfordulhat nosema anélkül, hogy arról a tulajdonosnak tudomása volna. Mindettől eltekintve azonban *ajánlatos az újonnan vásárolt családokat a többtől elkülönítve tartani és megfigyelni, nem észlelünk-e olyan tüneteket rajtuk, amelyek nosemás fertőzöttségre engednek következtetni.* A legkisebb kétely esetén is célszerű laboratóriumi vizsgálatot végeztetni. A *laboratóriumi vizsgálat is, a nosema-kór évi ingadozásából érthetően, csak*

tavasszal ad biztos eredményt, míg nyáron és ősszel, amikor már kevés a családban a nosemás méh és így a beküldött vizsgálati anyagba nem biztos, hogy ilyenek is kerültek, már nem kaphatunk megnyugtató választ.

A már fertőzött, beteg családok megszabadítása a nosemáktól nem ilyen könnyű. A követendő eljárás tekintetében a fertőzés mérvét és a család általános egészségi állapotát kell figyelembe venni. Erősen fertőzött, számbelileg igen megfogyott, legyengült családokat legheylesebb kénezással elpusztítani, a megölt méheket elégetni, a kaptárt pedig alaposan fertőtleníteni, hasonlóképpen a viaszt is.

A csak enyhén fertőzötti és még elég népes családot Zander ajánlotta módon akként lehet több-kevesebb sikerrel megszabadítani a nosemáktól, hogy déli melegben, néhány keret kivételével átrakjuk a lépeket a rajtuk ülő méhekkal együtt tiszta kaptárba és elvisszük legalább 10 méterre, a régi kaptárt pedig az anyával együtt visszahagyjuk eredeti helyén. Az öreg kijáró s rendszerint nosemás méhek viszatérnek a kaptárba, este lezárjuk őket és kénezással megsemmisítjük. Ez az eljárás, bár sok esetben eredményre vezet, mégsem mondható tökéletesnek, mert mindig maradhatnak vissza a családban fertőzött egyedek, amelyek azután újabb járványok kiindulópontjai lehetnek.

Emellett a kétségtelen hibája mellett mégis az egyetlen megbízható módszer, amellyel ha nem is lehet tökéletesen nosemáktól mentes családokat kapni, de jelentősen gyéríteni lehet a nosemahordozó, tehát a fertőzött méhek számát és további gondos ápolással, az ellenállóképeség gyöngítő okok lehető kikapcsolásával, elejét lehet venni súlyosabb nosema-járványok fellépésének.

A nosema gyógyítására évtizedek óta folynak kísérletek, de eddig minden komoly eredmény nélkül. Sokkal több sikerrel kecsegtelnek azonban azok a vizsgálatok, amelyek arra irányulnak, hogy gyógyszerekkel megelőzzék a bajt, tehát a nosemáknak a szervezetben való elszaporodását akadályozzák meg. Az eddig végzett kísérletek eredményei még meglehetősen ellentmondóak s így egyelőre állást foglalni határozottan egyik vagy másik szer alkalmazhatósága mellett nem lehet. A további vizsgálatok, amelyekbe a kolozsvári Mezőgazdasági Főiskola e sorok írójának vezetése alatt álló állategészségügyi tanszéke is bekapcsolódik, lesznek majd hivatva véglegesen véleményt mondani a megelőzés lehetőségéről.

Addig is *célszerű volna pontos vizsgálatokkal megállapítani, mennyire van nálunk elterjedve a nosema és milyen károkat okoz. A nosema-kór elleni küzdelemnek ez az alapja.*

Erdélyben

a jövőben csak fertőtlenített mülépet használjunk!

Viaszt fertőtleníti és mülépet szállít a m. kir. Földművelésügyi Minisztérium által adományozott viaszt-fertőtlenítő géppel fertőtlenített és mülépprésen készített viasztból az **Erdélyrészi Méhész Egyesület Telepe.**

Vezető. Tóth István ig. vál. tag. — Kolozsvár, Honvéd-utca 76 szám.

Mülépkészítés csereviaszból.

Vándorméhészetek a Mátrában

A termelő és tenyésztő irányzainak egyformán a jó méhlegelő az alapja. Ez tény, ami nélkül a legszebb kaptárba is és a legjobb méhész se tud mézet varázsolni.

Viszont jó legelő-adottságok mellett minden rendű és rangú, korú és méretű kaptárba méz gyűl. És a végeredményben mégis csak az a cél, hogy a lehető legtöbbet termeljünk, legjobban tenyészünk — a magunk és a köz javára.

Ennek a többtermelésnek láttuk csodaszép megvalósítását a mátravidéki tanulmányútunkon.

Három napot tudtunk áldozni erre az útra, de három hét is kevés lett volna, hogy minden odavándorolt méhészrel megismerkedjünk.

Már ezer- és tízezerszámra álltak sorjában a megérkezett kaptárak — a vasúti töltés minden helyén — a város és községek kertjeiben és minden lehető helyen, amikor még nap mint nap jöttek a méhekkal teli vagonok. És mindezt a megszámlálhatatlan méhállományt befogadta és táplálta a völgyeket körülvevő akácerdők végtelenje. A nagy magyar róna áldott földje korai akácán már felerősödött méhek jöttek ide II. akácra.

Bácska, Szeged, Dél-Dunántúl, Kunság, Hajduság derék magyar méhészei jöttek ide kihasználni a drága magyar föld második terített asztalát addig is, amíg a magyar róna tarlóvirága elkészül.

A belső front termelő katonáit láttam bennük, kiknek elszánt termelőharca megmenti a pusztulástól az Istenadta drága nektárt és sok száz és ezer magyar család asztalát gazdagítja a táplálékduz mézzel.

Örömmel szorítottunk kezét velük, amikor éjszakázástól kimerülten, fáradtan, sárosan rakosgatták

nehéz kaptáraikat az újonnan érkezők. Vagy a már megtelepedettekkel, akik viszonylagos otthonossággal berendezett pergetősátrukban barátságosan, magyaros vendégszeretettel fogadtak. Úgy voltunk mint a gyermekek, nem tudtunk, betelni az újabb és újabb képpel, ami lépten-nyomon elénk tárult. Bármerre jártunk a környéken, gyalog, vonaton, autón, mindenfelé ugyanazt a kedves képet láttuk: méhkaptárak sorait.

Hazatelepített bukovinai nzekelyek méhei Somoskőújfalu határában. Balról jobbra e cikk írója, Bognoeczky József andrástelki tanító és dr. Mócsi Károly.

Itt egy tisztviselőnő 100 családos méhészetét láttuk, aki más tisztviselő pihenő szombat délutánját és vasárnapját áldozza méheinek és minden biztonnal úgy magára, mint a közre minden söröző kiránduló szórakozásnál hasznosabban.

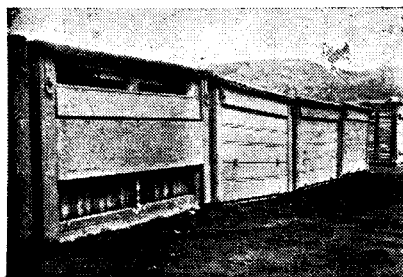
Tovább egy asztalosmester saját tervezésű 240 családos méhese húzódik. Tapasztalt komoly méhész-mester a gazda. Egyelőre bizalmatlan, de mikor meggyőződik eye-

nes szándékunkról, szívesen nyilatkozik.

Egy holtvágány mellett 5—600 család. Kunsági méhészek tanyája ez. Mind derék, nyíltszívű, törekvő magyarok. Nem messze egy tanító és pap testvér 80 családos méhesét értük, ahol a tanítóval, aki itt is tanító és példaadó, szíves örömet fogtunk testvéri kezét.

Barátságosan fogad tovább egy nyugdíjas vasúti tiszt méhésztársunk „összskomforttal” berendezett tanyáján.

Rajfogással bibelődik a „doktor úr” éppen, amikor 150 családos méhesében ráköszöntjük a jóna-

Ez a NB. fekvő kaptár birta legjobban a szállítást. Hátsó fala alján végig rostaszövetes csapóajtó.

pot. A nagyságos asszony az ebédkészítéssel foglalatoskodik az egyszemélyben háló, konyha, ebédlő sátorban.

Egy másik tanyán pedig a közösbe vásárolt birkapaprikás jó illata fogad s hozzá barátkozás jókedv, ez a vándorméhesz élete.

Jó kedvet mondtam — az azonban változó a vándorméhesznél és pedig az ég arcához igazodik. Mert itt órák is eredményt jelentenek. Két műszer irányítja általában itt a hangulatot, a barométer és mérleg. Ha szép időt mutat a barométer, emelkedik a mérleg és vele a méhészek hangulata és fordítva.

Dióhéjban ilyen az élet a mátravidéki vándorméhészeknél. És a

legteljesebb baráti egyetértés. Megszűnik itt minden társadalmi válaszfal, itt méhésztárs mindenki, bármi is otthon a foglalkozása. Szép élet, hasznos élet, kedves élet. S hogy hány száz mázsa méz lesz az eredmény itt a 30.000-nyi méhescsaládtól, ki tudná azt kiszámítani.

Örömükbe csak akkor cseppent ürem, mikor Erdély méhlegelőviszonyairól kezdtek érdeklődni, felajánlva korai legelőt, cserébe késsőt kérve. S mi álltunk ketten, Erdély kiküldöttjei, dr. Mócsi Károly kedves barátommal — anélkül, hogy választ tudtunk, illetve mertünk volna adni.

A tudtunk volna vonatkozik arra, hogy nem ismerjük Erdélyünket. Pedig bizonyos, hogy száz és ezer hold számra vannak epilóbiomos vágterületeink valahol Csikban. Besztercén s a Hargitán. Akácerdők is bizonyára vannak valahol a Szamos mentén s a Szilágyban. Hárserdők is lehetnek. Vadbaltacintermelő oldalak is bizonyára vannak szerte Erdélyben valahol. De hol? Ki mondja ezt meg, ha nem a méhészek? Hogy mekkora a terület, mikor kezd virágozni, hogy lehet megközelíteni, mennyi a tenyészideje? Mindezek még ismeretlenek előttünk. Eddigi felhívásaink ilyen irányban visszhang nélkül maradtak. S így a felelettel alföldi méhésztársaink előtt sajnos mi is adósok maradtunk s bizony egy kicsit szégyeltük is magunkat.

A mertünk volna kifejezés pedig arra vonatkozik, hogy jó lélekkel méhbetegséggel küzdő Erdélyünkbe a bevándorlást, illetve innen a kivándorlást nem ajánlhattuk.

Erdélyi méhésztársak! Ha azt a termelő életerős iramat látták volna, mit mi ott Salgótarján vidékén láitunk, hiszem, megmozdulnánk a fenti kérdésekben. A szó kevés elmondani azokat a gondolatokat, amilyen terveink adódtak Erdélyre nézve a látottak után. A legszebb

terv is megtörik azonban a közönyön. Egy-két ember lelkesültsége is ellobog, ha visszhangra nem talál.

S most, amikor a messzi székely portán e sorokat írom és napi fél-, talán egykilós hozamot számolok méheimmél, önkénytelenül az ottani tíz-, sőt húszszoros elérhető és elért napi hozammal hasonlítva össze, megint csak magunkban találok az okot. Hiszen mi is elérhetők a két, sőt háromszori pergettést. ha (1) a már annyiszor ajánlott módon megmentenők magunkat a költésvéstől; (2) lelkiismeretesen felderítenők méhlegelőinket. Mert ugye, az világos, hogy nem mindegy, hogy 5, vagy 10-szer öt kiló a családonkénti hozam? Ez pedig nem álom. Valóság lesz, ha minden erdélyi méhészt, ahová szavunk eljut, 18 fillért áldoz még aznap egy levelelőlapra s azt egyesületünknek megcímezve leírja, hogy az ő falujában és környékükön van-e vagy volt-e méhbetegség és hogy hol tud ott méhlegelőt. Mindez pedig kerül 18 fillérbe és

öt perc időbe, ami ezeket kamatoz majd egyeseknél és százazreket mindnyájunknál. Mert ezeknek az alapján Erdélyben is megindul-

Ilyen álló kaptárakban is útra merészkedtek az Alföld közepéről is.

hat a megszervezett és irányított vándorméhészkedés. A Királyhágón túli méhésztársak útát mutattak. Kövessük még ma, erdélyi méhészek, amíg van hívó szó, mert ha végtelen a közöny, egyszer az is elhallgat.

Felsőcsernáton, 1943 jún. 20.

Balogh Jenő
ig. tan.

Raktáron tartjuk az erdélyi nagy és erdélyi kis kaptárokat.

Megrendelésre vasúton is szállítjuk. Készítünk rendelés után bármilyen más kaptárokat is. — Úgy a kis erdélyi, mint a nagy ára **52** Pengő teljesen felszerelve. — Gépen csapozott vályus keret drb nagyság szerint 36—50 fillér

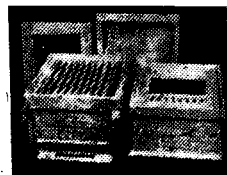
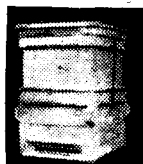
Keretléc 100 folyó m:
10 mm. vastag 14'80 P.
8 mm. vastag 13'80 P.
7 mm. vastag 12'80 P.

Kérdésre válaszbélyeg ellenében válaszolunk. Nagyobb megrendelések esetén külön árajánlattal szolgálunk.

Rendeléskor 50% előleget kérünk.

Képes árjegyzék kívánatra ingyen.

VÁRADI BÉLA villanyerőre berendezett kaptárkészítő üzeme Kolozsvár, Szigligeti-u. 38.

Mit mutat a mérleg ?

Két mérlegelési jelentés érkezett be a május 15—június 15. közötti időről. Az első az EME mérlegének adatait mutatja be Kolozsvár belvárosából, egy rakodó, két családból egyesített nép munkáját. A mérés adatainak helyességéért dr. Mocsai Károly felel.

A második Nagy János vámos-

pécsi méhészt kétanyás Nagybecznádi rendszerű családjának Szentannapusztán feljegyzett adatait. A család kezdő súlya 56 kiló volt, pergetésig 113 kilóra emelkedett. A mérés adatainak helyességéért Ötvös László felel. (Vámospécs Érmihályfalva és Debrecen között van.)

Május hó, nap	Összsúly Kolozsváron	Emelkedés Szentannapusztán	Június hó, nap	Összsúly Kolozsváron	Emelkedés Szentannapusztán
	kg.	kg		kg.	kg.
15	65.80	—	1	66.20	9.—
18		1.—	2		7.—
19—21		eső	3		4.—
22		2.50	4—5		pergetés
23		4.50	6		9.—
24	66.40	7.—	7	73.50	4.—
25—26		eső	9		69.50
27		6.—	10		70.25
28		5.—	11		71.—
29		9.—	12		71.60
30	2.—	13	71.80		
31		eső	14	71.70	
			15		

Kolozsváron pergetés még nincs.

Vámospécsen 31 családból a pergetés 950 kiló mézet adott és a családok 38 kiló, műlépet építettek ki. Egy másik odaváló méhészt 21 Kisbecznádi családja 500 kiló

mézet adott.

Kérem méhésztársainkat, hogy mérlegelési adatokat közöljenek.

Későbbi mérlegelési adatok, csak Kolozsvárról állanak rendelkezésünkre. Ezek:

Idő	Kolozsváron kaptárral együtt	Megjegyzés	Idő	Kolozsváron kaptárral együtt	Megjegyzés
jún. 16	74.60	—	jún. 29	80.30	elvéve keretek
17	74.50	—	30	81.30	—
18	74.60	—	júl. 1	83.30	—
19	74.60	—	3	83.10	—
20	74.80	—	4	84.90	—
21	75.90	—	6	85.50	—
22	77.—	—	7	86.20	—
23	78.90	—	8	86.70	—
24	81.—	—	9—10	86.60	eső
25	82.90	—	13	81.10	elvéve keretek
26	84.—	—	14	80.60	—
27	83.50	—	15	80.70	—
28	84.70	—			23-ig 81.30

Kolozsváron július 13—22 között a hordás csak épp a napi szükségletet fedezi, tisztessé meg nem

fejlett, a napraforgó kezd nyílani, a hárs már túlnyomórésztben elvirágzott.

Dr. Mocsai Károly.

Gödöllői hírek

Költésrothadás. A gödöllői m. kir. Méhészeti és Méhbiológiai Kutatóintézetnek a 257.200—1942. F. M. sz. rendeletre beküldött vizsgálati minták szerint nyúlós költésrothadással (*Bacillus larvae*) fertőzött helységek 1943 június 16—július 15-ig: Csepel (Pest m.), Zselickisfalud (Somogy m.), Pamuk (Somogy m.), Vaszar (Veszprém m.), Paks (Tolna m.), Németkér ((Tolna m.), Gyula (Békés m.), Salgótarján (Nógrád m.), Körtvélyes (Abaúj-Torna m.), Munkács (Bereg m.), Vámfalu-Máriavölgy-fürdő (Szatmár m.), Kolozsvár (Kolozs m.).

Kaposszentjakab községben (Somogy m.) a zárlat utolsó napjain tartott felügyelői vizsgálatkor még nyúlós költésrothadás volt, a zárlatot tehát meg kellett hosszabbítani.

Nem nyúlós, de fertőző költésrothadás (*Streptococcus pluton*): Szentendre (Pest m.).

A gödöllői Kutatóintézet átalakítása. A gödöllői m. kir. Méhészeti és Méhbiológiai Kutatóintézetnek az egykori m. kir. Méhészeti Gazdaságtól átvett épületeiben az átalakítás első szakasza be-

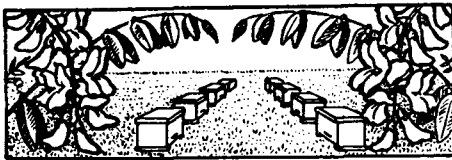
fejeződött. A régi internátus épületének földszintjét továbbképzőtanfolyamokra, emeletét tudományos célra építették át. Júliusban új átalakítás indult meg. A konyhaépületet (konyhát és étkezőt) lebontják. A régi „igazgatósági épület” földszintjén lévő lakás az emeletre kerül, helyébe pedig a konyha és étkező. Az iroda a vasútállomáshoz legközelebbi épületbe költözik.

A mézelőnövények magját gyűjtjük és hirdessük a M. K.-ben. Hívjuk fel gazdatársaink figyelmét a szöszös bükköny termelésére. Békés megyében Darida Károly, a „Békésvármegyei Méhészeti Egyesület” elnöke szerint egy hold búzavetetéshez 10—15 kg. szöszös bükkönymagot vetnek. Ennek az a tulajdonsága, hogy minden más gyomot irt, elárnyékol. Pillangós virágú lévén, talajjavító. Virágzása idején, ami két-három hétig tart, a méhek nagyon lepik és rajzanak tőle. A búza termését nem befolyásolja károsan, magjának értéke 120 pengő mázsánként, tehát pontosan a búza háromszorosa és végül az egész szalmát kitűnő takarmánnyá teszi.

Szerezzen be minden község kezdetnek 1-2 holdra valót, a méhészek hitelezék az első beszerzési árát.

Mint a „Magyar Takarmánymag Termesztő Egyesülés” tagja a mostani gazdasági év tavaszán szerződéses alapon lóhere-, lucerna-, fehérheremagot termeltetünk. Vetőmagot 18 havi hitelre kamatmentesen az Árhivatal által megállapítandó vetőmagáron bocsátunk rendelkezésre. A leszállított termésmennyiség után a mindenkor maximális áron felül 10 százalék termelési jutalékot fizetünk. Előjegyzéseket elsősorban az EMGE gazdakörei és körzeti bizományosaink útján vesszünk fel. További felvilágosításokkal szívesen szolgálunk.

Erdélyi Gazdák Magértékesítő Szövetkezete
Kolozsvár, Majális-utca 10 szám.

MÉHLEGELŐ

A méhlegelő állása. A kiadós júniusi és júliusi esők a tarlóvirágpalántákat országszerte kikeltették és lapzártakor (júl. 22-én) a Nagy Alföldön 3—5 levelesek voltak, a lóherésekben, kertekben pedig már teljes virágban állottak. Legalább még 2—3 eső kellene augusztus elsejéig ahhoz, hogy az idén pergetés legyen a tisztesfűről.

Vándorlás tisztesfűre. Általános a méhészek azon óhaja, hogy a vándorlást hatóság szabályozza. A „Békéscsabai Méhészeti Egyesület” elnökének, Darida Károlynak javaslatára most Békéscsaba rendelettel szabályozta a helybeli tisztesfűre való vándorlást. A rendelkezés lényeges intézkedései a következők:

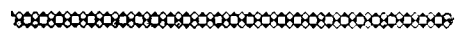
A város gazdasági intézőjénél 8—10 nappal előbb be kell jelenteni azt, hogy valaki a város területére akar vándorolni, megjelölve a méhcsaládok számát és azt, hogy hol akarja elhelyezni.

A város a méhészeti egyesülettel bírálja el a bejelentést és egy levélen válaszol. Díjat a családokért a hatóság nem szed. Mégsem engedélyezi az odavándorlást, ha nincs hordás, legalább napi 10—20 deka súlygyarapodás, azért, hogy a helyi méhészek méheit, a nagy állományok ki ne rabolják. Engedélyezi, de más, közlekedési útvonal melletti helyet jelöl ki, ha a méhész által kért letelepülési hely túlszűfolt. Minden odavándorló állományt pedig egészségi vizsgálatnak vetnek alá a megérkezés utáni napokban. Erre a célra 2 motorke-rékpáros, Gödöllőn kiképzett ellenőr fog szolgálatot teljesíteni.

A fenti szabályozás igazán mindkét, a helyi és odavándorló méhész tábor érdekeit szolgálja és ha beválik, a tapasztalatok által megkívánt kiegészítésekkel bizonyára általánossá fogják tenni az illetékesek.

Erdélyiek elsősorban az erdei fűzikét kellene kihasználják s augusztus közepétől a tarlóvirágot, a mai közlekedési viszonyok miatt elsősorban Erdélyben. Általában nálunk is teljes kifejlődést ígér a tisztesfű.

A betegség terjedésének megakadályozása céljából abból a községből, illetve röpkörzetből, amelyik fertőzött, senki alföldi vándorlanyára ne menjen. Még onnan sem, ahol az idén általános vizsgálatot nem tartottak, vagy nem tartanak. Ennyivel tartozunk az ország méhészeti érdekeinek.

Méhészet:

Dr. Máté Lajos és Társa

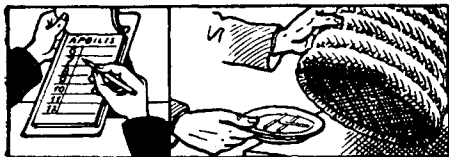
BUDAPEST, V. ZOLTÁN-U. 11. SZÁM.

Telefon: 1-157-47.

Dúsan felszerelt raktárunkban méhész-társaink a méhészet körébe tartozó összes cikkeket a legelőnyösebben és a legjobb kivitelben beszerezhetik. — Hunor kaptárakat állandóan raktáron tartunk. Műlépet valódi tiszta méhviasz-ból minden kívánt méretben gyártunk. 1 pengő földolgozási díj ellenében viaszt műlépre becserélünk.

Állandóan a legmagasabb napi árban veszünk mézet és viaszt

Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

AUGUSZTUSI — TENNIVALÓ

A hónap elején dől el, lesz-e az idén tisztesfű-mézelés. A júliusi szép esők nyomán a tarlóvirág palánták még Erdélyben is megtalálhatók a tarlókon és ha kifejlődnek, kárpótolni fognak a gyengén sikerült akácvirágzásért. A sarju virágzás különösen ott, ahol fehér here is sok van a réteken, szintén hordást ígér. A fűzike száraz időben mézel jobban.

Aki teheti s ilyen legelőt tud, ne sajnálja méheit odaszállítani. Kisebbség, 10—30 km. távolságra való vándorlást még álló kaptárokkal is megtehetünk, a szállítás idejét a hűvös éjszakára téve. Megfelelő szellőzéstől okvetlen gondoskodjunk lehetőleg az egész ajtónak rostaszövetes rámaival való helyettesítésével.

A kifejezetten vándorlásra szerkesztett kaptárakkal is az éjjeli hűvös időt válasszuk, hogy a méhek minél kevesebbet szenvedjenek.

Lerajzott családok, valamint fiatal anyásrajokat figyeljük, mert ha a párzás nagyon elkészt, vagy az anyát a párzáskor baj érte, a család tönkre megy. Legyöngül s álanyás lehet, a hordás szünetelése idején pedig rablás elindító lehetnek.

Az augusztus havi hordás adja meg a biztos téli eleséget, a petezés kiterjedésével a fiatal telelő bogarakat s egyúttal a jövő év jó tavaszi fejlődésének alapját. Ahol tehát

bármilyen okból e hónap folyamán hordás nincs, ott a beteleléshez szükséges élelemről magunk gondoskodjunk, a fiasítást egy kis serkentéssel fokozzuk.

Egyenlő erősségű családoknál sem lesz a hó végén egyforma az állapot. Most is kiütközik a családok és ebben az anyák jó tulajdonsága. Ha elmulasztottuk a nyárelőn családainkat a kiválasztott család jótulajdonságú anyáival ellátni, bár most figyeljük meg a különbséget és kezdjük el ezen okulval állományunk nemesítését.

Figyeljük éles szemmel a fiasítási lépéseket, nincs-e elpusztult fiasítás, és saját érdekünkben is tegyük meg a szükséges intézkedéseket.

Ne sajnáljuk az idei év tapasztalatait, megfigyeléseit méhésztársaink okulására a méhészkörök és a M. Közlöny útján közzétenni.

BOCZONÁDI: A MÉHEK ÉLETE.

(Kezelés.) — — — — — 7.40 P
 Boczonádi—Örösi: Méhgazdaság 4.40 „
 Örösi: A méhek költésrothadása 2.40 „
 Örösi: Költésrothadások — — 1.— „
 Az összeg előzetes befizetése mellett postai szállítással megrendelhetők a

„Méhészet“

kiadóhivatalában.

Ujpest, Széchenyi-utca 8. szám.

TÖRVÉNYEK RENDELETEK

A m. kir. földművelésügyi miniszter 114.400—1943. F. M. számú rendelete a méhviasz és a mülép előállításának és forgalombahozatalának szabályozása tárgyában.

A mezőgazdasági termények, termékek és cikkek hamisításának tilalmazásáról szóló 1895:XLVI. tc. 1. és 12. §-ában foglalt felhatalmazás alapján a belügy-, iparügyi, valamint a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszterrel egyetértve a következőket rendelem:

1. §.

A rendelet hatálya alá tartozó termékek.

Az 1895:XLVI. törvénycikk rendelkezéseit a jelen rendelet hatálya alá tartozó, alább felsorolt mezőgazdasági termékekre is alkalmazni kell:

1. nyers méhviasz,
2. fehéritett méhviasz,
3. kivont méhviasz,
4. mülép.

2. §.

A rendelet hatálya alá tartozó termékek meghatározása és minőségi kellei.

Méhviaszt és mülépet forgalomba hozni legalább az alább meghatározott minőségben és elnevezések alatt szabad:

a) *Nyers méhviasz* a mézelő mész (*Apis mellifica*) viasztükreinek kivált anyagból épített termékből (lép, sonkoly) kiolvasztás útján kapott termék. A nyers méhviasz színe a jellegzetes viágos sárgától sötétbarnáig váltakozó, némely-

kor a felületén szürkésszínű bevonatú. Jellegzetesen méhviaszszagú. Szemesés felületű, kagylós törésű, kissé ragadós, a kéz melegénél gyúrható, kézben gyúrás után nem nyújtható, könnyen elszakadó. Melegítve átlátszó, rendszerint barnássárga színű, rendszerint kellemes méhviasz szagú folyadékká olvad. Fizikai és vegyi tulajdonságai rendszerint megfelelnek a következő tájékoztató határértékeknek:

Fajsúly 15 C fokon

(úszó-módszerrel) 0.960—0.970

Olvadáspont — 62.0—64.5 C°

Törésmutató (40 C

fokra számítva,

Marpmann szerinti) 42.0—46.0

Savszám — — — 19.0—22.0

Eszterszám — — — 70.0—76.0

Elszappanosítási

szám (Köttsdorfer) 89.0—98.0

Viszonyszám (esz-

terszám és savszám

hányadosa) — — 3.6—3.8

Buchner-féle szám — 3.6—3.8

b) *Fehéritett méhviasz* a nyers méhviaszból fehéritéssel, (kifakítással, halványítással, a festőanyag oxidációja útján) előállított termék. Színe fehér, esetleg kissé sárgás. Csaknem szagtalan. Melegítve színtelen vagy halványsárga színű folyadékká olvad. Fizikai és vegyi állandói rendszerint megfelelnek a következő tájékoztató határértékeknek:

Fajsúly 15 C fokon

(úszómódszerrel) 0.960—0.975

Olvadáspont — 63.0—64.0 C°

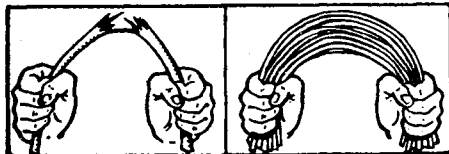
Törésmutató (40 C

fokra számítva

Marpmann szerint)	42.0—44.0
Savszám — — —	19.0—22.0
Eszterszám — —	70.0—76.0
Elszappanosítási szám (Köttsdorfer) —	89.0—98.0
Viszonyszám (eszter- szám és savszám hányadosa) — —	3.6—3.8
Buchner-féle szám	3.7—4.0
c) <i>Kivont méhviasz</i> a méhviasz	

előállításánál és tisztításánál ke-
letkező hulladékokból oldószerek-
kel végzett kivonás (extrahálás)
útján készült termék. Sötétbarna
színű, jellegzetesen dohos szagú,
lágy, zsíros tapintatú, keserűízű.

d) *Műlep* a mézelő méh lépje
közfalának, ritkábban a teljes lép-
nek méhviaszból készült utánzata.
(Folyt. köv.)

EGYESÜLETI ÉLET

A „Méhészkönyv“ vezetői ne ha-
logassák augusztus 1-én a „pénz-
forgalom“ július hónapról kitöl-
tött lapját beküldeni. A „Munka-
napló“ második évnegyedéről a la-
pot még július folyamán be kel-
lett küldeni. Igyekezzünk a vég-
zett munkaórákat mindennap fel-
jegyezni, hogy az adatok megbíz-
hatók legyenek.

Az EME kolozsvári Méhészköre
havi megbeszélését augusztus hó
11-én, szerdán délután 7 órakor
tartja az EME helyiségében. Ké-
rem a tagok megjelenését. Mócsy
István, elnök.

Méhészlevél. Bába György ír
Szentivánlaborfalváról (Háromszék
m.) június 30-án igen rossz hordási
viszonyokról. Április 3-án kezdett
serkentőtetést, 24-étől egy hétig
volt külső hordás, május 31 nap-
jából 27 nap esős volt, sőt 24-én az
alma- és körtevirágok lefagytak.
Igy a főhordás idején rablással
küzködik, sem raja, sem méze a
levél keltéig. — Az esős június és
július azóta, reméljük, helyrebil-
lentette a hordástalan időjárását.
Várjuk újabb eredmény-jelentését.

Új tanfolyamokat készít elő az
EME és őszig előreláthatólag Erdély
öt különböző helyén tudja
megtartani.

**Mindenütt alakítsuk meg a mé-
hészkört, ha legalább 20 méhész
van a községben.** A méhészkör a
legkisebb egysége a méhésztsarsa-
dalmi érdekképviseleti szervek-
nek. A szervezkedés alapja a helyi
kis szervezetek életrehívása. A fa-
lusj Méhészkörok az Erdélyrészi
Méhész Egyesület munkáját lényeg-
esen megkönnyíthetik és tagjaik
javára eredményesebbé tehetik,
mert az EME elsősorban a Méhész-
körökbe szervezett méhészeket
látja el, pl. jelen esetben is ked-
vezményes áru pergetőgépekkel,
kaptármérlegekkel, szakkönyvek-
kel és egyéb kedvezményekkel. És
pedig azért a Méhészköroket, mert
minden tagnak nem adhat 50 szá-
zalékos árkedvezmény mellett egy
300 pengős pergetőgépet, de egy
méhészkörben 20—50 méhész hasz-
nálhatja azt és így a kedvezmény-
ben egyszerre több tagtársunk ré-
szesülhet.

A méhészkör alakításának mód-
ját ismertettük már és közöltük, a
szükséges formaságokat, nyomtat-
vány mintákat stb. Akik Méhész-
kört óhajtanak alakítani, forduljanak
az EME-hez, az egyesület díj-
talanul küldi meg a Méhészkör
megalakításához és vezetéséhez
szükséges tudnivalókat és nyom-
tatványokat.

APRÓHIRDETÉS

TUDNIVALÓK a hirdetések feladásáról.

A Méhészeti Közlöny hirdetési díja négyzet cm-ként 20 fillér, tagoknak 10 fillér. Az apróhirdetés díja szavanként 8 fillér, tagoknak 4 fillér. Vastag betűvel szedett szavak közlési díja 16, illetve 8 fillér. A hirdetési díjak előre, a megrendelés feladásakor küldendők be. Apróhirdetésért hirdetési támpéldányt nem küldünk. A hirdetések mindenkor a nő 22. napjáig küldendők be a kiadóhivatal címére: Kolozsvár, Majális-u. 24.

Méhészeti eszközök kaphatók a „Dzierzon“ Méhészetnél, Nagyvárad, Csáky István-u. 65. Az árjegyzéki árakból az E. M. E. tagjainak 5 százalék kedvezmény. 16

Házi mézestészták készítése. A méz és viasz értékesítése. Irta: özv. Kremnitzkyné. Fröhlich Ilona, az E.M.E. és az O.M.M.E. tb. tagja, 7. bővített kiadás. Az E.M.E. kiadása. Ára 1,50 P, és a postai küldés díja. Megrendelhető az E.M.E.-nél, Kolozsvár, Majális-u. 22. Ez a 16 oldalas füzet az ízléses formájú, gazdaságos összeállítású, gyógy, csemege és élelmezési célokat szolgáló ízletes házi mézes tészták készítési módját ismerteti részletesen. Minden méhész szerezzze be felesége részére. Méhészek számára ez a legkedvesebb ajándék. A mézfogyasztás emelésének egyik leghathatósabb eszköze ez a füzet. Nem hiányozhatik egy méhész feleségének sem az asztaláról.

Hirdetmény.

(11)

Méztermelő- és értékesítő Hangya Szövetkezet

műlépet, kaptárokat, méhészeti eszközöket

a legjobb minőségben legolcsóbb napi áron hoz forgalomba állandó kortáilon mennyiségben.

Árjegyzéket, felvilágosítást, szaktanácsot díjtalanul ad.

Cím: BUDAPEST, IX., Közraktár-utca 34. // Raktár: IX., Bakács-utca 8.

Postacím: BUDAPEST 48. — Telefon: 187-999.